

ПСИХОСОЦІАЛЬНА РЕАБІЛІТАЦІЯ ДІТЕЙ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ВОЄННІ ПОДІЇ, ІГРОВИМИ ЗАСОБАМИ

Худенко Катерина

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

katahudenko92@gmail.com

Науковий керівник: *Котломанітова Галина*

Постановка проблеми. Війна має руйнівний вплив на психіку дітей, позбавляючи їх відчуття безпеки та стабільності. Діти, які пережили воєнні події, стикаються з тривалими психологічними наслідками, такими як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), тривожність, депресія, порушення сну та соціальна ізоляція. Також важливим аспектом є дезадаптація в суспільстві та труднощі у відновленні нормального життя. Згідно з даними Міністерства освіти і науки України, у перші дев'ять місяців 2024 року понад 50 тисяч неповнолітніх звернулися за підтримкою психічного здоров'я, що втричі більше порівняно з попереднім роком. Це свідчить про зростаючу потребу в психосоціальній підтримці дітей, які пережили травматичні події війни [3]. Психосоціальна реабілітація спрямована на відновлення психологічного здоров'я та соціальної інтеграції дітей. Вона передбачає комплексний підхід, що включає психологічну підтримку, освітню та соціальну адаптацію, а також роботу з сім'ями та громадами. Сучасні методи реабілітації використовують інтерактивні технології, арт-терапію та спеціальні освітні програми, що сприяють швидшій адаптації дітей до мирного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахівці підкреслюють серйозний вплив війни на психічне здоров'я дітей та необхідність розробки ефективних програм психосоціальної реабілітації. Загалом, останні дослідження та публікації акцентують увагу на необхідності комплексного підходу до психосоціальної реабілітації дітей, які пережили воєнні події. Використання сучасних методик, адаптованих до специфічних потреб постраждалих дітей, є ключовим для їхньої ефективної реінтеграції та відновлення психічного здоров'я. О. Фуштей, І. Саранча дослідили проблеми психологічної реабілітації дітей, які пережили травматичний досвід воєнних дій. Інноваційні підходи до терапії та реабілітації, різноманітні аспекти соціальної реабілітації в контексті війни, включаючи її різновиди, методи та можливі заходи реалізації, з акцентом на необхідність комплексного та інтегрованого підходу, сфокусована наукова увага І. Шапошнікової. Концептуальні підходи до ігрових технологій, роль гри в процесі соціалізації особистості розкрито в дослідженнях Р. Вайноли, Т. Журавель, Л. Завацької, А. Капської, Т. Лях, А. Рижанової, Т. Цюман, І. Ясточкіної та ін. Прикладні

аспекти ігрових засобів у процесі психосоціальної підтримки дітей в умовах війни висвітлені С.Ройз.

Метою цієї статті є висвітлення ігротерапії як методу психосоціальної допомоги дітям, котрі мають травматичний досвід унаслідок війни, розгляд сучасних ігрових технологій у психосоціальній реабілітації означеної категорії осіб.

Виклад основного матеріалу. Діти є однією з найбільш уразливих категорій у часи воєнних конфліктів. За даними ЮНІСЕФ, понад 4 мільйони українських дітей були змушені покинути свої домівки через бойові дії, а тисячі зазнали втрат у родинях або стали свідками насильства. Сучасні дослідження свідчать, що ігрові технології відіграють важливу роль у процесі психосоціальної реабілітації дітей, які пережили воєнні події. Гра є природним способом комунікації для дітей і допомагає їм виражати емоції, опрацьовувати травматичний досвід та відновлювати почуття безпеки. Науковці означають функціонал ігрових засобів у процесі психосоціальної реабілітації як ігротерапію [1].

Ігротерапія є одним із ключових методів роботи з дітьми, які пережили стресові ситуації та травматичний досвід [2]. Вона включає такі напрями:

- рольові ігри – дозволяють дітям моделювати безпечні ситуації та взаємодію з іншими, допомагають відновити відчуття контролю над власним життям. Наприклад, терапевтичні групи можуть використовувати ігри, в яких діти виступають у ролі рятувальників, лікарів чи захисників, що зміцнює їхню впевненість у собі;

- сюжетні ігри – допомагають дітям програвати травматичні ситуації в безпечному середовищі. Це може бути гра з ляльками, які відтворюють сімейні чи соціальні ситуації, що дозволяє дитині виразити свої переживання;

- настільні та карткові ігри – сприяють розвитку соціальних навичок, покращують комунікацію та допомагають дітям навчитися долати труднощі. Деякі терапевтичні настільні ігри розроблені спеціально для зменшення тривожності та роботи з емоціями [5].

У сучасних інформаційно-технологічних умовах розвитку суспільства набуває розвитку й популярності феномен діджиталізації ігрової терапії. Адже з появою новітніх технологій ігротерапія стала доступною також у цифровому форматі. Тож сьогодні активно використовуються:

- мобільні додатки для психологічної підтримки дітей, такі як Mindful Powers або Breathe, Think, Do with Sesame, які навчають дітей керувати стресом, регулювати емоції та розв'язувати конфлікти;

- VR-технології – віртуальна реальність використовується для створення безпечних середовищ, де діти можуть поступово адаптуватися до соціального життя після травми. Наприклад, спеціальні VR-програми відтворюють спокійні сцени природи або знайомі дитині місця, що допомагає знизити рівень стресу та тривожності;

- комп'ютерні та відеоігри з терапевтичним ефектом – деякі відеоігри, такі як Minecraft: Education Edition, використовуються для створення

безпечного простору, де діти можуть будувати, досліджувати світ і спілкуватися, що сприяє їхньому соціальному розвитку та реабілітації.

Ігрові методики займають своє місце в освітньому середовищі. Багато закладів освіти та реабілітаційних центрів використовують гейміфікацію навчального процесу, щоб допомогти дітям впоратися з травматичним досвідом та відновити мотивацію до навчання. Це включає:

- інтерактивні завдання та квести, що сприяють командній роботі та взаємодії між дітьми;
- освітні ігри, які допомагають дітям розвивати емоційний інтелект та адаптивні навички;
- театралізовані вистави, в яких діти можуть виражати свої почуття через гру та перевтілення в різних персонажів [4].

Можемо визначити перспективи розвитку й упровадження ігрових технологій у психосоціальній реабілітації. Використання ігор у психосоціальній реабілітації дітей, які пережили воєнні події, має значний потенціал. У майбутньому можна очікувати:

- подальшу інтеграцію VR- та AR-технологій у реабілітаційні програми;
- розробку нових мобільних застосунків, орієнтованих на психологічну підтримку дітей;
- впровадження спеціалізованих відеоігор, що навчатимуть дітей долати стрес і працювати зі своїми емоціями [5].

Загалом, ігрові технології є потужним інструментом у процесі психосоціальної реабілітації дітей, оскільки вони допомагають створити безпечне середовище для вираження емоцій, адаптації та соціалізації.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Психосоціальна реабілітація дітей, які пережили воєнні події, є комплексним процесом, що вимагає міждисциплінарного підходу. Аналіз сучасних досліджень свідчить, що наслідки воєнних травм можуть мати довготривалий вплив на психічне здоров'я, емоційний стан та соціальну адаптацію дітей. Водночас правильно організована система підтримки дозволяє значно зменшити негативні ефекти та сприяти поступовому відновленню дітей. Серед ключових аспектів ефективної реабілітації варто виокремити:

- застосування індивідуальної та групової психотерапії, зокрема когнітивно-поведінкової терапії, арт-терапії та ігротерапії;
- інтеграцію ігрових та цифрових технологій у реабілітаційний процес, що допомагає дітям виражати свої емоції та поступово адаптуватися до соціального середовища;
- підтримку сімей та освітніх закладів у процесі реабілітації дітей, адже безпечне середовище є необхідною умовою для відновлення психічного здоров'я;
- використання міжнародного досвіду та адаптацію ефективних програм до українських реалій, зокрема засобами ігротерапії та гейміфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильченко О. А. Ігрова терапія як метод соціальної роботи з дітьми шкільного віку. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* 2013. Вип. 3 (19). С. 90–94. URL: <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2013/3/18.pdf>
2. Соціально-педагогічна і психологічна допомога сім'ям з дітьми в період військового конфлікту: навч.-метод. посіб. Київ: Агентство «Україна», 2015. 176 с. URL: <https://surl.li/aacbnl>
3. Фуштей О., Саранча І. Особливості психологічної реабілітації дітей, які пережили травматичний досвід воєнних дій. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Психологія.* 2023. № 1 (57). С. 41–45. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/psychology/article/view/2603?utm_source
4. Шапошнікова І. Соціальна реабілітація в умовах війни: світовий досвід та проблеми України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління.* 2024. № 12. 7 с. URL: https://www.reicst.com.ua/pmt/article/download/2024-12-07-02/2024-12-07-02/1107?utm_source
5. Ясточкіна І. А., Заплатинська Г. С. Особливості ігрової діяльності в системі соціально-педагогічної роботи. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгомава. Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка.* 2017. Вип. 23. С. 132–137. URL: <https://surl.li/oknqqr>

ПОТРЕБИ ВЕТЕРАНІВ У ПРОЦЕСІ РЕІНТЕГРАЦІЇ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Шпак Анастасія

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
nastaspak181@gmail.com

Науковий керівник: Кононенко Лілія

Процес реінтеграції ветеранів до цивільного життя є складним та багатовимірним. Військовий досвід, фізичні та психологічні травми, соціальні та економічні виклики створюють значні бар'єри для адаптації ветеранів та ветеранок. Важливими аспектами є потреба у медичній та психологічній реабілітації, професійній переорієнтації, соціальній підтримці та подоланні стигматизації.

Попри наявність державних і громадських програм, багато ветеранів стикаються з труднощами у пошуку роботи, отриманні якісного медичного обслуговування, відновленні сімейних і соціальних зв'язків. Недостатня координація між органами влади, нестача ефективних механізмів підтримки та відсутність індивідуального підходу ускладнюють цей процес.